

Päivi Lindberg

11.10.2021

Opetushallitus
Kati Lounema

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntönnö 27.9.2021 (OPH-3758-2021)

THL:n lausunto: Kansallinen lukutaitostrategia 2030

Kansallisessa lukutaitostrategiassa missiona on saavuttaa lukeva elämäntapa tasa-arvon, sivistyksen ja hyvinvoinnin perustaksi. Yleisenä kommenttina toteamme, että erillisen lukutaitostrategian laatiminen ja toteuttaminen on yhteiskuntamme hyvinvointia lisäävä toimenpide lukutaidon ollessa tärkeä yhteiskuntaan kuulumisen ja osallisuuden lisäämisen edellytys.

Lukutaito on elinikäinen kehittymisen ja oppimisen alue, joka koskettaa kaikkia iästä tai taustasta huolimatta. Sivulla 6 todetaan, että lukutaidon eriytymistä tapahtuu jo perusopetuksen aikana. Haluamme todeta, että lukutaidon eriytyminen alkaa jo huomattavasti aiemmin kuin perusopetuksen aikana. Lukuinnon ja -taidon perusta luodaan varhaislapsuudessa, jolloin myös eriytyminen tapahtuu. Lapsi, jolle luetaan paljon ja joka saa lukuharrastuksen mallin vanhemmiltaan, saa paremman pohjan myöhempään lukutaitoon ja innostukseen verrattuna lapseen, jolle luetaan vähän ja jolle vanhemmat eivät välitä mallia lukuharrastuksesta. Perheet ovat hyvin erilaisia myös lukemiseen liittyvän kielellisen ja kulttuurisen kontekstin suhteen, minkä vuoksi perheen merkitystä olisi hyvä korostaa lukutaidon edistämisen alkuvaiheessa enemmän. Ehdotamme, että sivun 6 kappaleessa ”Kenen kanssa Suomesta...” eri tahojen järjestystä muutetaan siten, että perhe mainitaan ensimmäiseksi, koska se on lapsen varhaisin kehitysympäristö.

Sivulla 7 todetaan, että ”Nämä tutkimukset eivät tavoita kaikkia suomalaisia. Esimerkiksi selkokielen tarvearviossa vuodelta 2019 arvioidaan, että jopa 14 prosenttia suomalaisista hyötyisi jostakin edellä mainitusta syystä selkokielestä.” Strategiassa olisi hyvä nostaa esiin kaikki selkokielisyydestä hyötyvät väestöryhmät, sekä jo lähtökohdissa ottaa huomioon erilaiset kansalliset vähemmistöt sekä sosiokulttuurisesti eroava kielen käyttö suhteessa lukutaidon kehittymiseen.

Haluamme erityisesti painottaa lukutaitostrategiassa esiin nostettujen monilukutaidon ja mediakriittisyyden merkitystä. Koska monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien sekä maailman ymmärtämisen keskeinen perustaito, tulisi sen olla näkyvämmän lukutaitostrategian keskiössä. Kuten tekstissä todetaan, mediakriittisyys tarkoittaa myös kykyä tarkastella kaikkia sisältöjä kriittisesti eli arvioida niiden luotettavuutta, alkuperää ja ilmaisukeinoja. Tämä on nykyisessä mediakeskeisessä maailmassa oleellista. Monilukutaitoon kuuluu myös käsite ”health literacy”, eli miten terveyteen ja sen ylläpitoon liittyvää tietoa ymmärretään ja osataan sen pohjalta toimia terveyttä edistävällä tavalla.

Luodaan lukutaitotyölle rakenteet

Kohtaan ”Huomioidaan lukutaitotyössä eri kieliryhmät ja monikieliset palvelut. Edistetään monikielisen digitaalisen aineiston saatavuutta kirjastoissa.” voisi huomioida Suomen kansalliset vähemmistöryhmät (https://rauhanpuolustajat.org/wp-content/uploads/2016/10/National_minorities_in_Finland.pdf).

Päivi Lindberg

11.10.2021

Vahvistetaan lukutaito-osaamista

Lukutaito-osaamisen vahvistamisessa on tärkeää ottaa huomioon erilaiset kulttuuriset ja kielelliset taustat. Maahanmuutto- ja pakolaistaustaisten perheiden parissa voi tulla esille (marginaalisiakin) ilmiöitä, kuten vanhempien luku- ja kirjoitustaidottomuus. Tämän vuoksi olisi tärkeää korostaa, että perheitä tuetaan taustasta riippumatta lukemiseen, sekä tarjotaan lasten lukutaidon / kielitaidon kehittymiseen tukea tarpeen mukaan.

Romaniväestön äidinkieli on periaatteessa suomi, mutta romaniyhteisöissä kieltä käytetään hyvin eri tavoin kuin pääväestössä. Tämän vuoksi on tarpeellista huomioida toimenpiteissä kulttuurisesti eroava suomen kielen käyttö. Lukutaitostrategia voisi myös linkittyä kansalliseen romanipoliittiseen ohjelmaan ja näin ollen ne tukisivat toisiaan.

Toimenpide-ehdotuksissa todetaan, että ”Vahvistetaan neuvola- ja perhepalveluiden henkilökunnan osaamista varhaisen lukemisen tukemiseksi perheissä.”Toteamme, että henkilöstön osaamisen vahvistamisen lisäksi on turvattava laadukkaat toimintaedellytykset neuvoloihin. Neuvolassa tunnistetaan lukemis- ja oppimisvaikeuksia esimerkiksi neljävuotiaan lapsen laajassa terveystarkastuksessa, jossa hyödynnetään LENE- ja LUMIUKKO sekä Lukiva-lomakkeita. Näissä välineissä on tarvetta on eri kieliversioille.

Neuvolan määräaikaissä terveystarkastuksissa seurataan muun muassa varhaista vuorovaikutusta, lapsen ääntelyä ja puhumaan oppimista sekä kannustetaan vanhempia antamaan aikaa ja lukemaan lapselleen varhaisvuosista alkaen. Samassa yhteydessä keskustellaan vanhempien kanssa lapselle lukemisen merkityksestä lapsen mielikuvituksen kehittymiselle. Keskustelua käydään myös vanhempien lukuharrastuksen välittämisestä lapsille. Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi neuvoloiden käyttöön jaettavaksi asiakasperheille tulee kehittää selkokielistä materiaalia.

Lopuksi

Kuten kansallisessa lukutaitostrategiassa todetaan, myös THL näkee, että vahva, monipuolinen ja osallistava lukemisen kulttuuri sekä monilukutaidot vahvistavat menestyvää Suomea ja väestön hyvää elämää. Lukutaidolla on suuri merkitys myös terveyden edistämisessä, jota on tärkeää vahvistaa läpi elämän.

Pääjohtaja



Markku Tervahauta

Johtaja



Tiina Laatikainen